

Артър Кац е автор на книгата "Холокост. Къде беше Бог", публикувана на български през 2000 г. от издателство "Утринна звезда". Тя може да се намери в християнските книжарници в София.

Защо написате книгата си "Холокост" и защо отдолу има въпрос: "Къде беше Бог?"

Книгата е компилация от записани устни послания през годините. Вярвам, че книгата заслужава разпространение, защото самата тема е много необичайна. Тя е опит да се намери библейско обяснение за съвременен исторически събитие. Това, което противоречи на манталитета на модерния свят, е схващането, че Библията може да даде адекватни отговори за съвременни исторически събития. Но това е и цялата идея. Че Бог е в тези събития и че в действителност те са истинско и буквално сбъждане на библейски пророчества. Библейските пророци винаги се стремят да обясняват изпитанията на евреите в съответствие с греховете на нацията. И точно това е тезата на тази книга.

Има ли неща, които не се знаят за Холокоста? За него непрекъснато се говори. Какво ново има във Вашата книга?

По-голямата част от литературата за Холокоста се е занимавала с фактологическия материал. Но много малко е написано в отговор на въпроса: "Защо?" Така че това беше товарът на сърцето ми - въпросът: "Къде беше Бог?" по време на най-сериозната криза в съвременния еврейски живот. Може би можем да разберем разрушаването на Храма и на град Йерусалим през 70 сл.Хр. Но да го разберем в ХХ век - в епоха на просвещение, прогрес и човешки постижения - това е противоречие в най-чист вид. Особено това, че Холокостът дойде от Германия, от която ние, евреите, сме се възхищавали най-много от всички модерни цивилизации - това задълбочава нелогичността на кризата. Така че въпросът за Холокоста винаги е бил основен аспект

от еврейското ми самосъзнание. След като станах вярващ, тогава въпросът стана: "Къде беше Богът на Израел? Можеше ли Богът на завета да допусне неговият народ да бъде системно унищожаван?" Това повдига огромни въпроси за валидността на самия Бог. Или не е съзнавал, което би го дискредитирало като Бог, или е можел да види и разбере, но е бил безсилен да се намеси, което също толкова би го унищожило като Бог. Така че въпросът за Бог е много свързан с въпроса за самия Холокост. Аз търсех отговор на тези въпроси; и от библейска гледна точка стана ясно, че Бог не само, че е разбрал и е виждал и е бил способен да се намеси, а и че цялата тази трагедия е

ХОЛО

възмездие, за което Той е говорил още в книгите на Моисей и което сега се изпълнява; че Бог не е задължен да изпълни присъдата си над греха веднага, а може да има дълъг период на изчакване, през който да има надежда за покаяние и завръщане, особено след като сме изстрадали последствията на това да бъдем изселени от страната си и разпръснати сред народите. И вижте мъдростта на Бога - когато това време изтича, Той пристъпва към самото възмездие именно чрез немски ръце, това е особено значимо заради екзалтацията на модерните евреи от Германия. Ние дори виждахме една германска цивилизация като сбъждане на месианската надежда: че Месията няма да дойде свръхестествено, а от самата цивилизация, от прогреса и просвещението в степен, която Германия изглеждаше, че притежава. Надеждите

ИНТЕРВЮ НА ЯВОР

ни на либералната и хуманна цивилизация на Германия бяха излъгани не само чрез избиването ни, а и чрез свирепия характер на смъртта, нейния зверски, животински характер. А в книгата има и една глава, която е за Холокоста, който тепърва предстои.

Защо?

Защото ние не научихме урока на предишния Холокост - за спасението. Спасителният аспект на наказанието е да ни доведе до покаяние. Защото наказанието е самото разкриване на природата на греха. На грех, който се разкрива като такъв именно в наказанието, изисквано впоследствие. Най-великият пример за това в християн-

Това е спорен въпрос. Ироничен факт е, че ревизионистите или изобщо отричат Холокоста, или казват, че е много преувеличен. Имаше два по-важни съдебни процеса - един в Канада и един в Лондон. И в двата случая традиционният еврейски интерес триумфира. Мисля, че Холокостът е вероятно най-добре документираното събитие в историята. За мен не е сериозен въпрос дали жертвите са били шест милиона, пет милиона, четири милиона, три милиона - дори да са били хиляда, това вече е сериозно бедствие... Това, което е интересно за мен, е, че има определена ирония в историята. Еврейците се оплакват, че ревизионистите отказват да признаят достоверността на

В бизнес? Сигурно има доста хора, които се облагодетелстват от това - нали знаете, учени и техните книги, без да изключвам себе си. (смях)

Не, не, извинявайте.

Има дори еврейски коментатори, които порицават еврейските общности, че сантиментализират цялото събитие и го изцеждат до последна капка. Като да викаш: "Вълк, вълк!" твърде много пъти... Ще дойде време, когато ще се нуждаем от съчувствената загриженост на нациите и ще сме я източили, преигравайки по отминалия Холокост. Разбира се, има много музеи и мемориали за Холокоста - има един във Вашингтон, друг в Ню Йорк, Лос Анджелис и т.н. И самото това нещо е част от ужасното затруднение да си евреин, защото то се основава на хуманистична самонадеяност. Един вид, ако можем да докоснем съвестта на невежия свят и да го информираме, няма повече да се

КОСТ

ДАЧКОВ С АРТЪР КАЦ

ската вяра е разпъването на Христос. Това е величието на Божието възмездие, понесено от самия Него. Фактът, че Той самият е трябвало да понесе наказание, ни показва сериозността и големината на греха. Така че грехът се разкрива от големината на възмездието, което следва. И ако ние не научим този урок, то той може да се повтори. Може би дори още по-свирепо, за да ни предпази от окончателно възмездие, което е вечно, и за което няма опрощение. Така че възмездията на Бога са всъщност Неговите милости и аз се опитвам да изразя това в книгата си.

Има ли съгласие у историците колко са загиналите евреи в Холокоста?

Холокоста като историческо събитие, а ние, евреите, разчитаме на същия ревизионизъм, когато отричаме Холокоста на Христос. Ние отричаме като факт значимостта на този Холокост. Ние го потулихме и омаловажавахме неговото значение, разглеждайки Христос само като политически нарушител и пропускайки значението на Разпятието и същността на Този, Който е бил разпънат. Сега се сблъскваме със същото при тези, които отричат нашия Холокост, в степента, в която ние отричаме Неговия Холокост. Това е, което ме интересува. Фактът, че е имало Холокост и че е бил точно толкова значим като числа и като унищожение на еврейски общности, изглежда неоспорим.

Мислите ли, че говоренето за Холокоста днес се е превърнало в доходен бизнес за някои хора?

повтори. Това е презумпцията, че Холокостът е резултат от невежество и ако знанието замести невежеството, няма да страдаме отново. На мен самия ми звънят еврейски организации, за да подкрепят още някой еврейски мемориал или музей на Холокоста; и аз им казвам да разберат, че знанието не е отговорът, защото Холокостът дойде от най-знаещата нация на света, а именно Германия. Въпросът не е в знанието, въпросът е в греха. Трябва да стигнем до прозрението, че грехът е наш собствен и Холокостът е нашата присъда за нашия грях.

Модерният човек почти не си задава въпроси за Бог. Мислите ли как е удачното говорене за Бог в този свят според вас?

Мисля за това през цялото време. Не ме радва религиозният манталитет.

Трябва да намерим нов език, трябва да избягваме клишетата. Нали знаете, ев-рейските предразсъдъци и нагласа... Как да им обясним библейска истина по нов начин, който наистина да докосне дълбините на тяхното разбиране?

Апостол Павел го е правил добре май?

Да. Тогава отново се нуждаем от същото вдъхновение, на което той се е радвал. Ние сме призвани да бъдем нация-свидетел за Бог, не само чрез нашето покорство, а дори чрез нашия провал. Така че светът да разбере, че Бог Израилев, Богът на Яков е наистина Бог, и доказателство за това е Неговата присъда над народа Му. Затова не трябва да пропускаме значимостта на Холокоста - и за евреите, и за другите народи това е Божието

добила презрително звучене. Когато майка ми казваше "гоите", тя не го казваше, тя го изплюваше: "гоите"... другите... с друга нагласа и ядат свинско. Навиците, характерите, всичко това... Този античен антагонизъм и антипатия - нали знаете, евреи и не-евреи, и ние трябва да се изправим срещу това и да намерим път през него.

Вие споменахте за древния антагонизъм. Този конфликт в Израел между палестинци и израелци не е ли от библейско време и имате ли понятие как би могъл да се разреши този конфликт? Въобще дали е възможно това?

Вярвам, че Бог е позволил сегашната държава да се установи не за да преуспее, а за да се провали. И да ни даде възможност да видим в нашето

...КЪДЕ БЕШЕ

предупреждение и урок. Защото присъдите започват с Божия народ, но после ще дойде ред и на другите народи.

А защо евреите са толкова... как да кажа... агресивни, когато се заговори за Бог?

Мисля, че не им е приятно да се виждат като подлежащи на обръщение. И че трябва да се обърнат в нееврейска религия... а те искат да защитят и запазят еврейската идентичност. В това отношение те са много агресивни. Знаем това от собствен опит, защото съм бил мисионер сред евреите. Аз самият имах подобни впечатления.

Знаете ли тази дума "гой"? Има я в речниците...

Това е дума на иврит, която просто означава нациите, другите народи. Но е

соствено поведение спрямо палестинците проявление на греха. Защото ние сме гледали на концепцията за изначалната човешка поквара като на християнска концепция, макар библейските ѝ корени да са в еврейските писания. Но ние, евреите, сме хуманисти, които са въздигали човека, и точно евреина. Така че ние се нуждаем да видим в собственото си поведение какви са последствията от силата. И това беше злощастно откритие, а аз очаквам, че ще става и по-лошо. Така че за да се защити и съхрани нацията от заплахата от палестинско надигане, ние избрахме поведение, което е пълната противоположност на собствените ни разбирания и добродетели. Имам много различен възглед за целта на държавата Израел, като водеща до едно необходимо бедствие и провал, за да ни се

разкрие истината за нашето състояние пред Бога. И моята най-голяма опозиция идва от християните ционисти, които искат да видят държавата да преуспява като хуманистично начинание - защото евреите са успели да постигнат това, без да познават Бога. Моят собствен библейски възглед е, че няма притежание на земя, освен в заветна връзка с Бог. И един от първите тестове за тази връзка на завета е отношението на народа към чужденците в земята и милосърдието, което трябва да показваме към тях и което не можахме да покажем, защото то изисква живота и силата на Бог, който да свърже евреите с другите в земята. Без Завета ние нямаме този живот. Ние действаме като хора: защитаваме се и се страхуваме от бруталността и насилието, които виждаме в ежедневието си

Бог?

ризира с Израел. Особено моята държава, Съединените щати, предвид неотдашните атаки от ислямски групировки, разрушаването на Близнаците и Пентагона и сегашната възможност за война с Ирак - ние трябва да преценим какво ни коства подкрепата за Израел. (Интервюто с Артър Кац бе взето през октомври 2002 - б. р.) Така че отново има еврейски проблем. През нацистките времена германците са използвали лозунга "Евреите са нашето нещастие" и мисля, че тази мисъл ще се разпространява сред нациите. В Аржентина, където бе взривен Центърът на еврейската общност, съседите се оплакаха от присъствието на еврейска институция в техния жилищен квартал. Защото те самите бяха заплашени от последиците на това разрушение. Вместо съчувствие от аржентинска страна - все пак двеста евреи бяха убити - имаше протест. Присъствието на евреи беше заплаха за аржентинския народ. И мисля, че ще видим този вид мислене да става водещо в света.

живот в Израел. Мисля, че ще стигнем до кулминация, която ще избухне в национално бедствие и окончателно прогонване от земята. Докато Господ пресее прогонените и върне останалите, откупените, в Сион. Така че това е още една трагедия, която трябва да ни научи истината за нашето състояние на грях и изкуплението на Бог, което е възможно по единствения Път, който неговата мъдрост е осигурила на Сион.

През деветнадесети век особено в класическата руска литература се е задавал и е имало такъв въпрос: еврейски въпрос. Има ли днес еврейски въпрос и как би звучал той?

Не съм чувал подобен израз напоследък, но мисля, че скоро може да се появи, когато народите започнат да пресмятат цената на това да се солида-

След като сте нюйоркчанин, не мога да не ви запitam за единадесети септември. Къде е Бог - по смисъла на вашата книга? Появиха се коментари, че това е краят на една цивилизация, началото на края на една цивилизация. Какво мислите въобще за това?

Разбира се, аз ще противореча на собствената си книга, ако омаловажа разрушаването на тези кули и го сведа просто до едно произшествие в историята. Фактът, че беше свързано с търговия, с бизнес, с Ню Йорк, има значимост, която не може да се пренебрегне. Мисля, че Бог е започнал да въздава предварително възмездие на нациите, които превърнаха своята търговия и бизнес в идолопоклонство. И също Пентагонът: нашата увереност не е в Бог, а в силата на собствената ни армия. Така че фактът, че и военната

институция, и финансовата бяха поразени, ми се струва предупреждение от Бог. И, разбира се, Библията говори за последни дни, за беди по света и сред нациите от подобно естество. Мисля, че видяхме само първите проявления. Но не сме ги обмисляли от гледна точка на Библията и няма да сме склонни да вземем Бог предвид. Така че тази нагласа - да включваме Бог в нашите преценки - трябва да се съживи. Това би бил моят начин да гледам на трагедията в Ню Йорк. Мисля, че е само въпрос на време да видим атентатори самоубийци в Ню Йорк и в други места на еврейско заселване в Америка и по света. Бог говори за разтърсването в последните дни, когато ще разтърси всичко, което може да бъде разтърсено. Но до каква степен трябва да бъде разтърсен, за да се събуди един свят, който е загубил своето съзнание за Бог и го е превърнал в част от една неделна церемония? За да Го върнем в нашето съзнание и в нашето разбиране? Можем да очакваме още такива трагедии.

Вместо разкаяние поведението на нацията беше агресивен отговор. Ние напълно пропуснахме същността. Ако аз бях президент на Съединените щати, щях да призова нацията към ден на пост и молитва. За да попита Бог защо е трябвало да й се случи това ужасно нещастие, което в крайна сметка показва, че сме беззащитни срещу терора. Това е нов феномен, който не можем да решим по човешки и който ни поставя в нов вид радикална зависимост от Бог.

Благодаря ви много.

Артър Кац